

AȘEZAREA NEOLITICĂ FORTIFICATĂ DIN ARIA ASPECTULUI CULTURAL STOICANI-ALDENI DE LA SUCEVENI

de ION T. DRAGOMIR

Muzeul de istorie Galați a întreprins în anii 1968—1969 săpături arheologice într-o mare așezare umană străveche, situată pe teritoriul comunei Suceveni, la punctul „Stoborâni”, jud. Galați¹. Așezarea datează din perioada de început a epocii neolitice târzii, fiind specifică aspectului cultural Stoicani-Aldeni².

Cuibărită pe versantul vestic al dealului Stoborâni, la egală distanță de comunele Rogojeni și Cavadinești, ce se află la 11 km una de cealaltă, pe traseul șoselei Galați—Gănești—Murgeni, prin poziția sa dominantă așezarea a avut o largă perspectivă asupra întregii văi mănoase a Horincii și, îndeosebi, asupra bogatelor resurse de aprovizionare cu hrană, ușor de obținut în lunca și apa Prutului din regiunea de sud a Moldovei (fig. 1).

Suprafața acestei stațiuni arheologice terasată natural, orientată est-vest, are laturile longitudinale flancate de două râpi naturale, dintre care aceea de pe partea nordică este mult mai mare, împădurită cu salcîmi, salcie și frasin, un adevărat zăvoi răcoritor în plină stepă, unde curge apa unui puternic izvor ce poartă numele aceluiași loc, „Stoborâni”. Către piciorul pantei dealului, C.A.P.-ul din Suceveni a stăvilit izvorul, transformîndu-l într-un bazin, utilizat în scopuri gospodărești.

Terenul așezării neolitice, folosit drept islaz comunal, este brăzdat de șanțurile unor puternici torenți, formați din precipitațiile care curg pe panta dealului de la vest la est, acționînd în mod continuu la degradarea așezării.

Săpăturile întreprinse la Suceveni au dat la iveală importante urme materiale ce aparțin mai multor culturi și epoci istorice în straturi

¹ Ion T. Dragomir, *Aspectul cultural Stoicani-Aldeni în lumina săpăturilor de la Lișcoteanca, Băneasa și Suceveni*, apare în *Memoria Antiquitatis*, II, 1970,

² *Idem*.

suprapuse. Este vorba de epoca neolitică târzie, de prima epocă a fierului (Hallstatt), de perioada de început a migrației popoarelor, sec. III—IV e.n., de Cultura străromânească de tip Dridu, sec. X—XI și de epoca feudalismului mijlociu și târziu³.

În cele ce urmează ne vom ocupa exclusiv de importanța așezării neo-eneolitice, specifică aspectului cultural Stoicani-Aldeni, și mai ales de sistemul ei de fortificație sau de împrejmuire artificială. Din cerce-

Fig. 1. — Suceveni. Vedere generală a așezării neolitice specifice aspectului cultural Stoicani-Aldeni.

tările și studiul materialelor arheologice obținute, precum și din observațiile stratigrafice efectuate pînă acum, reiese clar că această așezare a avut trei etape de dezvoltare, reprezentate de colibe și gropi de bordeie, locuințe cu pereții din paiantă sau cu platforme din chirpic ars. Aceasta are tangențe analoge cu numeroase așezări neo-eneolitice contemporane, specifice aspectului cultural Stoicani-Aldeni, documentate atît în zona sud-estică a țării noastre, și anume în partea de nord-est a Cîmpiei Române, în Muntenia și în sud-estul Moldovei, cit și în regiu-

³ *Idem.*

nile limitrofe acestora, în sudul R.S.S. Moldovenească⁴, precum și la sud de Dunăre, în R.P. Bulgaria⁵.

Pentru a se verifica dacă această așezare neo-eneolitică prezintă urme de fortificație artificială, s-au trasat trei șanțuri paralele lungi (Ș1=79×2 m; Ș2=102×2 m și Ș3=14×2 m), orientate est-vest, la 4—6 m distanță unul de celălalt. Ele au fost prelungite mult peste șaua sau gîtuira spinării dealului din partea de est a așezării, acolo unde terenul fiind în pantă este puternic degradat (fig. 2 și 3).

Cele trei secțiuni săpate pînă acum au avut darul de a descoperi, pe de o parte, platformele din chirpic ars a trei locuințe ce aparțin nivelului III de locuire al așezării neolitice de aspect cultural Stoicani-Aldeni, ce dețin în inventarul lor multe fragmente ceramice cu pictură bicromă, executată cu alb pe fond roșu înainte de ardere, dovădindu-se prin aceasta în mod cert prezența culturii Protocucuteni⁶, sau a etapei Cucuteni A1, la Suceveni în sudul Moldovei, iar pe de altă parte s-a precizat traseul a cinci șanțuri neolitice, slujind de fortificație artificială, dispuse în mod transversal pe suprafața acestei așezări.

Pe baza săpăturilor întreprinse se poate arăta că șanțurile nr. 1 și nr. 2, situate în regiunea periferică de est a așezării, apărau acest punct ușor accesibil, iar în asocieri cu șanțul nr. 3 închideau sau înconjurau cele două platforme neolitice descoperite în 1968. Ultimele două șanțuri, nr. 4 și nr. 5, delimitate parțial în regiunea vestică, închideau și ele, împreună cu șanțul nr. 3, platforma locuinței nr. III, descoperită în 1969 (fig. 2).

Astfel de șanțuri neolitice sînt cunoscute în literatura de specialitate sub denumirea de șanțuri de apărare sau fortificații artificiale⁷.

⁴ T. S. Passek, E. K. Cerniș, *Otkritie kulturni Gumelniți v S.S.S.R.*, în *Kratkie Soobščenia o dokladah i polevih issledovaniiah Instituta Arheologhii, Moscova*, 1965, 18 p.

⁵ Giorgi I. Georgiev, Sofia, *Kulturgruppen der Jungstein und der Kupferzeit in der Ebene von Thrazien (Südbulgarien)*, în *L'Europe à la fin de l'âge de la pierre, în Actes du Symposium consacré au problèmes de Néolithique européen, Praga*, 1961, p. 73—86.

⁶ I. T. Dragomir, *Aspectul cultural Stoicani-Aldeni. Considerațiuni asupra ceramicii*, apare în *Danubius*, IV, 1970.

⁷ Cf. M. Petrescu-Dîmbovița, în *Hăbășești, monografie arheologică*, București, 1954, p. 203—223; H. Dumitrescu, *Șantierul arheologic Traian*, în *SCIV*, V, 1954, 1—2, p. 55—63; pentru sistemul de fortificare al așezărilor culturii Gumelnița, cf. Sebastian Morintz, *Tipuri de așezări și sisteme de fortificație și de împrejmuire în cultura Gumelnița*, în *SCIV*, XIII, 1962, 2, p. 273—284; pentru așezarea de la Trușești, cu traseul șanțului de apărare, vezi: M. Petrescu-Dîmbovița, Adrian C. Florescu și Marilena Florescu, *Șantierul arheologic Trușești*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 227—234; Sebastian Morintz, *O așezare Boian fortificată (Șanțurile de apărare ale așezării de la Spanțov)*, în *SCIV*, XIV, 1963, 2, p. 275—282 și fig. 3; Adrian C. Florescu, *Observații asupra sistemului de fortificare al așezării cucuteniene din Moldova*, în *Arheologia Moldovei*, IV, 1966, p. 23—37; Silvia Marinescu-Bîlcu, *Unele probleme ale neoliticului moldovenesc în lumina săpăturilor de la Tîrpești*, în *SCIV*, 19, 1968, 3, p. 395—413.

Șanțurile de apărare de la Suceveni, au fost săpate aproximativ de la baza solului vegetal, respectiv de la nivelul pământului cafeniu sau șocolatiu pe care călcau neoliticii. În pământul de umplutură, care de fapt constituie solul vegetal de atunci, s-au descoperit diferite materiale neolitice, îndeosebi multe fragmente ceramice de aspect cultural Stoicani-Aldeni, similare cu acelea ce provin din inventarul locuințelor cu platforme. De relevat este faptul că în șanțurile de apărare nr. 3 și nr. 5, s-au găsit uneori bucăți mari de chirpic ars cu amprente adinci de lemne, precum și bolovani din piatră de calcar de proveniență locală, atât în pământul de umplutură, cât și pe buza șanțurilor, uneori în mari cantități, așa după cum arată descoperirile din șanțul nr. 3. De asemenea, în regiunea inferioară a șanțurilor de apărare nr. 2 și nr. 5, s-au descoperit două fragmente de figurine antropomorfe feminine, specifice aspectului cultural Stoicani-Aldeni, aceasta constituind o dovadă în plus privind contemporaneitatea lor cu așezarea neolitică.

Șanțurile de apărare nr. 1 și nr. 2, identice și paralele, se află la 3—3,50 m unul de altul. Au fundul bifurcat și în profil au aspectul triunghiular dublu, cu vîrfurile în jos, partea terminală foarte îngustată măsurînd 0,15—0,50 m. Această bifurcare este delimitată de un prag, cu vîrf în sus, lăsat nesăpat. Sistemul acesta de șanțuri bine documentat și generalizat la patru dintre cele cinci șanțuri de apărare descoperite la Suceveni, ne dă posibilitatea să afirmăm că ele au fost săpate Silvia Marinescu-Bîlcu, atunci cînd explică geneza șanțului de apărare în mod intenționat, cu scopuri bine determinate deși ar putea fi vorba și de o suprapunere întâmplătoare de șanțuri, așa după cum presupune al așezării neo-eneolitice din faza Cucuteni A1 de la Tîrpești⁸, care este identic cu cele de la Suceveni.

Șanțurile sînt destul de mari, avînd o adîncime ce variază între 1—1,50 m de la suprafața solului actual, iar deschiderea în regiunea superioară este de 2—3 m. Atît stratul de pămînt vegetal cît și o bună parte din cel cafeniu au fost erodate de viiturile apelor.

Referitor la structura șanțului de apărare nr. 3, acesta are un profil aproape perfect triunghiular, îngustîndu-se mult în porțiunea sa inferioară, unde măsoară 0,20—0,40 m. Adîncimea lui reală variază între 1,50—2 m, iar deschiderea la partea sa superioară este de 3 m. Pe ambele margini ale acestui șanț s-a delimitat conturul a trei gropi neolitice cu perimetrul circular în diametru de aproximativ 0,50—1 m. După felul cum sînt dispuse — una pe traseul secțiunii nr. 1 și două în secțiunea nr. 2 — nu dau impresia unei simple coincidențe, ci mai curînd a unei realizări intenționate (fig. 2).

Șanțurile de apărare nr. 4 și nr. 5, situate la extremitatea vestică a săpăturilor, sînt paralele și distanțate la numai 2 m unul de altul. Au

⁸ Silvia Marinescu-Bîlcu, *op. cit.*, p. 411 și fig. 1 și 10.

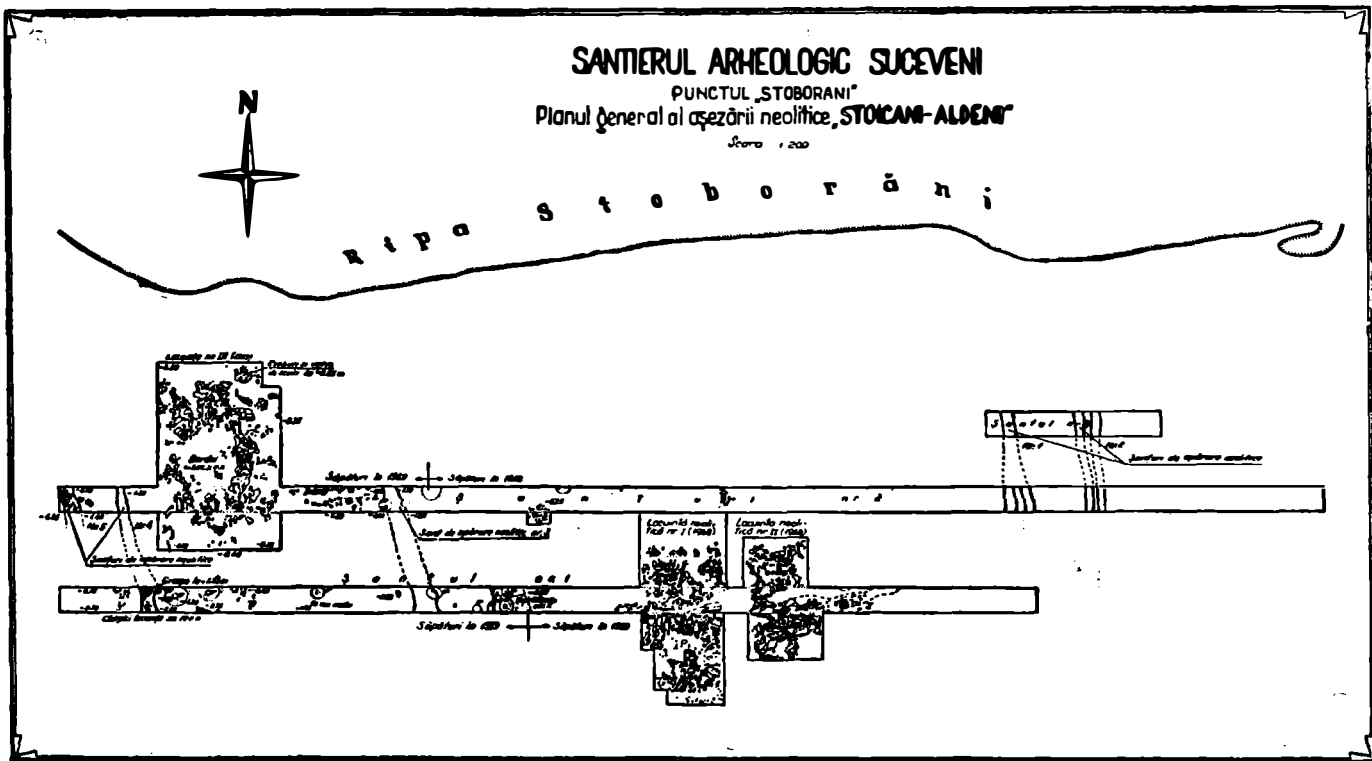

Fig. 2. — Planul general al săpăturilor din anii 1968—1969, întreprinse în așezarea neolitică de la Suceveni. Scara — 1:200.

structura profilelor identică cu aceea a șanțurilor nr. 1 și nr. 2 de la periferia estică a așezării (fig. 2 și 4). Șanțul nr. 4, adînc de 0,75 m, cu deschiderea la partea superioară de 2 m, are fundul îngust de 0,25—0,50 m. Prezența gropilor neolitice cu perimetrul circular a fost constatată de asemenea și pe marginile acestui șanț. Ținînd seama de dimensiunile lui reduse și îndeosebi de structura profilului, bifurcat în regiunea inferioară, nu-l putem considera sub nici o formă șanț de apărare. Fără îndoială, acest șanț putea să aibă un alt rost în cadrul comunității neolitice de la Suceveni.

În ceea ce privește șanțul de apărare nr. 5, el a fost dezvelit incomplet, deoarece s-a descoperit în ultima parte a campaniei de săpături. Este adînc de 1,50 m, larg la partea superioară de aproximativ 3—4 m, iar în porțiunea sa inferioară măsoară 0,15—0,30 m.

Avînd în vedere observațiile făcute asupra celor cinci șanțuri neolitice de la Suceveni, privind dimensiunile lor relativ mari și îndeosebi structura lor, fiind bifurcate la bază și mult îngustate, prevăzute uneori pe margini cu gropi circulare, ca și numeroșii bolovani de piatră descoperiți în pămîntul lor de umplutură, și ținînd seama de faptul că ele sînt destul de înghesuite pe un spațiu restrîns al așezării neolitice, sîntem determinați să le atribuim roluri mai mult cu caracter practic, de toate zilele, decît de apărare împotriva dușmanilor. Datorită pantei pronunțate a terenului din regiunea periferică de est a așezării, precum și a îngustimii șanțurilor în porțiunea de fund, nu este exclus ca acestea să fi avut un rol important la consolidarea terenului așezării. Chiar dacă momentan nu am descoperit urmele unor pari de lemn, totuși prezența gropilor, a cărbunilor de lemn și îndeosebi a pietrelor în mare număr, existente pe traseul șanțului neolitic nr. 3 situat în coasta dealului, ne fac să credem că ele au putut servi la alcătuirea unei palisade din pari și lemne groase cu pămînt bătut și pietre pentru consolidarea terenului.

De asemenea felul în care sînt dispuse șanțurile neolitice în cadrul așezării de la Suceveni, și anume aceea de a împrejmui sau de a îngrași suprafețe de teren mult restrînse, fie aceea dintre șanțurile nr. 1 și nr. 2 sau dintre nr. 4 și nr. 5, fie chiar din preajma locuințelor nr. I—II, dar mai cu seamă a locuinței nr. III, ele puteau servi desigur la adăpostirea vitelor în jurul gospodăriilor, pentru a le feri de primejdia fiarelor; bineînțeles, nu putem exclude nici posibilitatea ca aceste șanțuri să fi fost folosite și drept fortificații artificiale ale întregii comunități.

Arheologul Giorgi I. Georgiev este de părere că așa-zisele „așezări întărite” din epoca neolitică și a cuprului (eneolitic) trebuie să fie considerate drept „movile de așezări”⁹, adică așezări cu straturi arheologice ce ating uneori peste 5 m ca la Karanovo.

⁹ Giorgi I. Georgiev, *op. cit.*, p. 58.

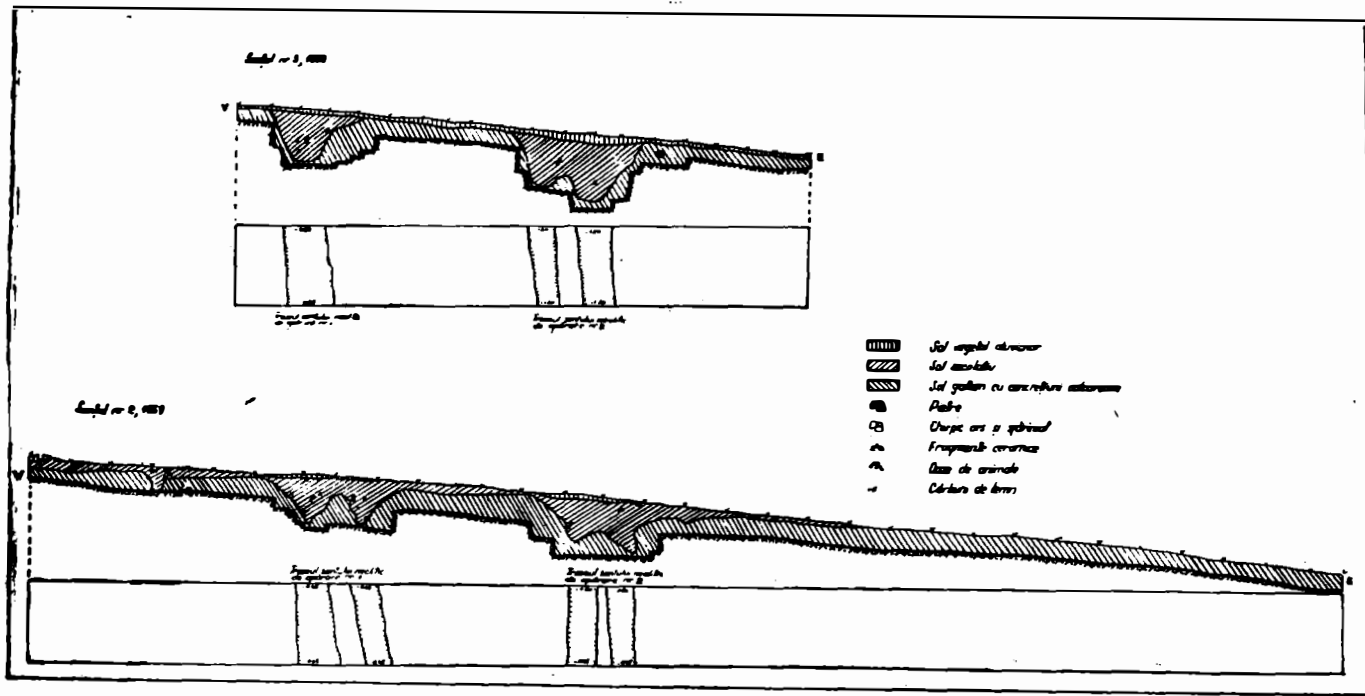

Fig. 3. — Suceveni, 1969. Planurile și profilele peretilor de nord ai șanțurilor nr. 2 și nr. 3 în care sînt conturate traseele și secțiunile transversale ale șanțurilor neolitice de apărare nr. 1 și nr. 2. Scara — 1:50.

El consideră că așezările de pe movile sau înălțimi n-au fost clădite ca întărituri cu caracter războinic împotriva dușmanilor, așa cum se presupunea adesea.

Problemele privitoare la „movilele-așezări” și îndeosebi a întăriturilor nu sînt încă elucidate, firește, datorită volumului restrîns de săpături planificate în acest sens. Se crede că astfel de așezări situate pe locuri dominante erau împrejmuite cu gard din pari sau palisadă, întărit cu pămînt și piatră brută, care ferea pămîntul așezării de alunecări¹⁰, mai ales acolo unde așezările aveau straturi arheologice groase și solul era probabil necompactat. De obicei așezările cu straturi arheologice bogate și împrejmuite sau consolidate cu palisade, aparțin în special epocii cuprului sau eneoliticului.

De altfel este bine cunoscut faptul că sistemul de împrejmuire al așezărilor străvechi este la origine de nuanță sacră¹¹. Urme ale unei împrejmuiri de palisade au fost stabilite în așezarea neo-eneolitică de la Chotnica din regiunea de nord a R.P. Bulgaria¹². De asemenea în așezarea neolitică de la Spanțov, corespunzătoare fazei Boian IV, se pare că a existat un sistem de îngrădire căruia nu i s-a putut preciza forma, scopul și modul în care a fost executat¹³.

În 1961, reluîndu-se, săpăturile din satul Baia, din Dobrogea, într-o așezare gumelnițeană, s-a constatat prezența unor gropi între șanț și val care arată că, în ansamblul sistemului de împrejmuire se folosea și un gard de lemn¹⁴. Așezarea este datată la sfîrșitul fazei Gumelnița A1 și începutul fazei Gumelnița A2, fiind parțial contemporană cu așezarea de la Suceveni, specifică aspectului cultural Stoicani-Aldeni.

Cercetările din ultimii ani au atins în mod tangențial și problema sistemului de apărare sau de fortificare artificială al așezărilor neolitice din cuprinsul celor două mari arii de răspîndire a culturii Gumelnița și Cucuteni, care sînt relativ bine documentate pe teritoriul patriei noastre. Ne referim în general la așezarea fortificată de la Traian — Dealul Viei¹⁵, care după Vladimir Dumitrescu aparține culturii Precucuteni I și în special, la aceea de la Tîrpești¹⁶, cu trei niveluri de cultură, specifice culturii Precucuteni II și III, (întărită cu două șanțuri de apărare) și culturii Cucuteni A1, fortificată sau împrejmuită cu un șanț ce are baza bifurcată, fiind identic cu acelea descoperite la Suceveni. Fără

¹⁰ *Ibidem*, p. 60.

¹¹ Pompiliu Caraioan, *Cercul magic*, în *Almanahul civilizației*, București, 1970, p. 44—48.

¹² Georgi I. Georgiev, *op. cit.*, p. 59.

¹³ Sebastian Morintz, *O așezare Boian fortificată*, p. 281 și fig. 3.

¹⁴ Sebastian Morintz, *Tipuri de așezări și sisteme de fortificație și de împrejmuire în cultura Gumelnița*, *op. cit.*, p. 280.

¹⁵ H. Dumitrescu, *op. cit.*, p. 55—63.

¹⁶ Silvia Marinescu-Bîlcu, *op. cit.*, p. 395—418, și fig. 1 și 10.

îndoială, analogia perfectă a acestui sistem de șanț cunoscut momentan numai în așezarea protocucuteniană de la Tirpești, și în aceea caracteristică aspectului cultural Stoicani-Aldeni de la Suceveni, nu este întâmplătoare. Ea dovedește din plin nu numai contemporaneitatea lor, ci în același timp argumentează geneza și amprenta influenței culturii Protocucuteni asupra aspectului cultural Stoicani-Aldeni din regiunea de sud a Moldovei.

În treacăt menționăm fortificația așezării Vidra din faza Gumelnița A1¹⁷, contemporană cu aceea de la Suceveni.

Cit privește existența șanțului la Glina, acesta este foarte probabil, deși momentan nu cunoaștem rezultatul ultimelor săpături din 1969, întreprinse de M. Petrescu-Dîmbovița și Eugen Comșa.

Date mai precise avem asupra șanțului de la Radovanu care „are 110 m lungime și peste 8 m lățime la suprafața actuală a solului”¹⁸. Dimensiunile de mari proporții ale acestui șanț l-au determinat pe Sebastian Morintz să considere că nu avem de-a face cu un șanț, ci cu o viroagă naturală, care izola așezarea de terasă.

În continuare semnalăm prezența unei fortificații artificiale a așezării de tip Gumelnița A1, situată pe promontoriul terasei inferioare a Călmățuiului de pe actuala vatră a comunei Lișcoteanca, jud. Brăila, unde nu s-au întreprins încă săpături.

În ceea ce privește așezările specifice culturii Cucuteni din Moldova, unde s-au întreprins săpături de mare amploare, ne referim îndeosebi la acelea de la Cucuteni¹⁹, Frumușica²⁰, Hăbășești²¹, Traian²²,

¹⁷ Dinu V. Rosetti, *Săpăturile de la Vidra — raport preliminar —*, în *PMMB*, 1934, p. 7—8, 14 și urm.; Dinu V. Rosetti și Sebastian Morintz, *Săpăturile de la Vidra*, în *Materiale* VII, 1961, p. 71 și urm.

¹⁸ Sebastian Morintz, *O așezare Boian fortificată*, op. cit., p. 275.

¹⁹ H. Schmidt, *Cucuteni in der Oberen Moldau, Rumänien*, Berlin și Leipzig, 1932, p. 9, 114 și urm. Cercetările arheologice de la Cucuteni-Băiceni au fost reluate în 1961 de către Filiala din Iași a Academiei Republicii Socialiste România, fiind efectuate de către un colectiv condus de M. Petrescu-Dîmbovița.

²⁰ C. Matasă, *Frumușica*, București, 1946, p. 28 și urm.

²¹ Cf. Vladimir Dumitrescu, Hortensia Dumitrescu, M. Petrescu-Dîmbovița și N. Gostar, *Hăbășești*, 1954.

²² Zezi, Hortensia Dumitrescu, *Șantierul arheologic Traian*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 469 și urm.; idem, *Șantierul arheologic Traian*, în *Materiale*, III, p. 115 și urm.; Hortensia Dumitrescu și Vladimir Dumitrescu, *Săpăturile de la Traian — Dealul Fîntînilor*, în *Materiale*, VI, p. 174 și urm.; Hortensia Dumitrescu, *Șantierul arheologic Traian*, în *Materiale*, VII, p. 102; Hortensia Dumitrescu și Vladimir Dumitrescu, *Activitatea șantierului arheologic Traian*, în *Materiale*, VIII, p. 249, și urm.

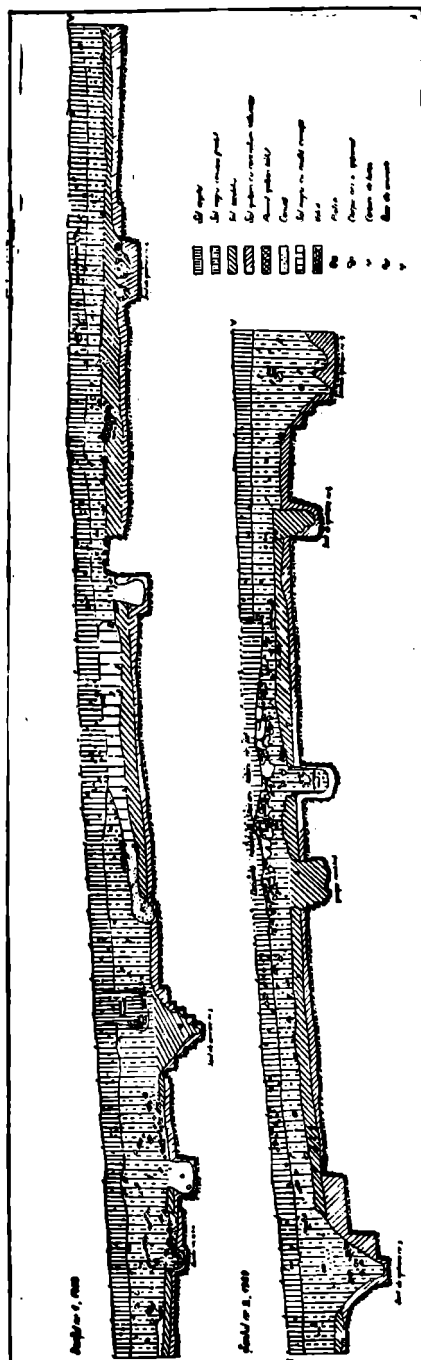

Fig. 4. — Suceveni, 1969. Profilele șanțurilor nr. 1 și nr. 2 văzute în perețele de sud
Scara — 1:50.

Trușești²³ precum și la acelea din sud-estul Transilvaniei de la Ariușd, Bicsad, Zaltan, Olteni, Sf. Gheorghe — Gémvâr²⁴, toate acestea au fost în general fortificate cu unul sau două șanțuri, bine înțeles, fără să se poată argumenta cu precizie care a fost adevărata lor utilitate.

În general așezările neo-eneolitice iau forma unor întărituri și sînt amplasate pe locuri proeminente; movile naturale, boturi de terase și coaste de deal. Locuințele din cuprinsul lor sînt înghesuite de cele mai multe ori pe spații restrinse, avînd stratul de cultură foarte gros, ceea ce denotă că s-a locuit perioade îndelungate.

Felul de fortificare al așezărilor neo-eneolitice de tipul aceleia descoperite la Suceveni aparținînd aspectului cultural Stoicani-Aldeni ne dau numeroase puncte de orientare documentar-științifică, fie în legătură cu dezvoltarea uneltelor de producție cu ajutorul cărora locuitorii neolitici de aici au reușit să sape astfel de șanțuri de mari proporții, fie în legătură cu starea economico-socială la care au ajuns membrii acestei comunități neolitice.

Pe baza celor relatate, în funcție de situația sa topografică, așezarea neo-eneolitică de la Suceveni, punctul „Stoborăni” se încadrează în rîndul comunităților neolitice din nordul și sudul Dunării, amplasată pe o coastă de deal terasată natural, înconjurată din două părți de povîrnișuri (la nord și la sud) și consolidată sau împrejmuțată artificial prin cinci șanțuri.

În acest sens se poate spune că așezarea de la Suceveni este prima de acest fel descoperită pînă acum în cadrul ariei de răspîndire a aspectului cultural Stoicani-Aldeni de pe teritoriul patriei noastre, și anume, în regiunea de sud a Moldovei, în jud. Galați.

Cercetări viitoare de o mai mare amploare întreprinse la Suceveni vor avea darul de a aduce noi contribuții la completarea datelor privind

²³ Pentru așezarea de la Trușești, vezi: M. Petrescu-Dîmbovița, Adrian C. Florescu și Marilena Florescu, *Șantierul arheologic Trușești*, în *Materiale*, VIII, p. 227, și urm. și fig. 1; Adrian C. Florescu, *Șantierul arheologic Trușești*, în *Materiale*, V, p. 183 și urm.; M. Petrescu-Dîmbovița, *Die wichtigsten Ergebnisse der Archäologischen Ausgrabungen in der Neolithischen Siedlung von Trușești (Moldau)*, în *PZ*, XLI, 1963 p. 171 și urm. și fig. 1; Adrian C. Florescu, *Observații asupra sistemului de fortificare al așezărilor cucuteniene din Moldova*, în *Arheologia Moldovei*, IV, p. 23—37.

²⁴ Laszlo Ferenc, *Stations de l'époque pré-mycénienne dans le Comitat de Haromszek*, în *Dolq*, Cluj, II, 1911, p. 178 și urm. Pentru așezarea întărită de la Gémvâr vezi, *SCIV*, II, 1951, I, p. 300.

cunoașterea acestui complex sistem de șanțuri de consolidare, împrejmuite sau de întăritură artificială din perioada de început a epocii neolitice târzii.

L'ÉTABLISSEMENT NEOLITHIQUE FORTIFIÉ DE L'AIRE D'ASPECT CULTUREL STOICANI-ALDENI DE SUCEVENI

RÉSUMÉ

Le musée d'histoire de Galați a entrepris en 1968—1969 des fouilles archéologiques dans un grand et ancien habitat humain situé sur le territoire de la commune de Suceveni, en l'endroit appelé „Stoborăni“, du département de Galați. L'habitat date de la période du début de l'époque néolithique tardive, étant caractéristique de l'aspect culturel de Stoicani-Aldeni.

Les fouilles ont révélé d'importantes traces matérielles appartenant à plusieurs cultures et époques historiques. Il s'agit de l'époque néolithique tardive, datant de la première époque du fer (Hallstatt), du début de la période des migrations des peuples, IIIe et IVe siècles de notre ère, de la culture de type Dridu, X^e et XIe siècles et de l'époque de la féodalité, moyenne et tardive.

Le présent travail s'occupe exclusivement de l'importance du système de fortifications et de clôture de l'habitat néolithique, caractéristique de l'aspect culturel Stoicani-Aldeni de Suceveni.

Les trois sections fouillées jusqu'à présent (S1=79×2 m ; S2=102×2 m et S3=14×2 m), nous ont offert la possibilité de découvrir, d'une part, les plates-formes en torchis cuits des trois habitations néolithique de l'aspect culturel de Stoicani-Aldeni et de préciser aussi le tracé de cinq fossés tenant des fortifications néolithique artificielles, disposés transversalement sur la superficie de cet habitat.

Les fossés de défense néolithiques no 1 et no 2, situés dans la région de l'est de l'habitat, défendaient cet endroit où l'on pouvait facilement pénétrer et fermaient ou entouraient les deux platesformes néolithique découvertes en 1968. Les deux derniers fossés de défense no 4 et no 5, partiellement delimités dans la région de l'ouest, clôturent eux aussi, joints au fossé de défense no 3, la plateforme de l'habitat no III, découverte en 1969. Dans le remplissage de terre des fossés de défense, et qui constituait le sol végétal de l'époque, on a découvert divers matériels néolithique notamment de nombreux fragments en céramique de l'aspect culturel de Stoicani-Aldeni.

Partant des observations faites sur les cinq fossés de défense néolithiques de Suceveni, examinant leurs dimensions relativement grandes et surtout leur structure, bifurqués et rétrécis à leur base, prévues parfois de fossés circulaires sur leurs bords, ainsi que les grosses pierres nombreuses, trouvées dans la terre qui les remplissait et,

tenant compte du fait qu'ils étaient ramassés sur un espace restreint de l'habitat néolithique, nous sommes amené à leur attribuer un rôle ayant un caractère plutôt pratique, ordinaire. Il est possible qu'ils aient eu un rôle important en vue de consolider de terrain de l'habitat ou de mettre à l'abri, le bétail autour des maisons et, certainement, ils pouvaient servir aussi comme fortifications artificielles pour toute la communauté néolithique.

Si l'on considère ces données, l'on peut affirmer que l'habitat de Suceveni est le premier de ce genre, découvert jusqu'à présent dans le cadre de l'extension de l'aspect culturel Stoicani-Aldeni sur le territoire des Roumains, et notamment, dans la région du Sud de la Moldavie, dans le département de Galați.

LÉGENDE DES FIGURES

- Fig. 1.** — Suceveni — Vue générale de l'habitat néolithique, spécifique à l'aspect culturel de Stoicani-Aldeni.
- Fig. 2.** — Plan général des fouilles des années 1968—1969 entreprises dans l'habitat néolithique de Suceveni (échelle 1/200).
- Fig. 3.** — Suceveni 1969. Places et profils des parois du côté nord des fossés de défense no 2 et no 3, où se dessinent les tracés et les sections transversales des fossés de défense néolithiques no 1 et no 2 (échelle 1/50).
- Fig. 4.** — Suceveni 1969. Profils des fossés de défense no 1 et no 2 sur la parois du côté sud (échelle 1/50).